

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/publikacje/ksiazki/13050,PZPR-jako-machina-wladzy.html>
04.05.2024, 16:00

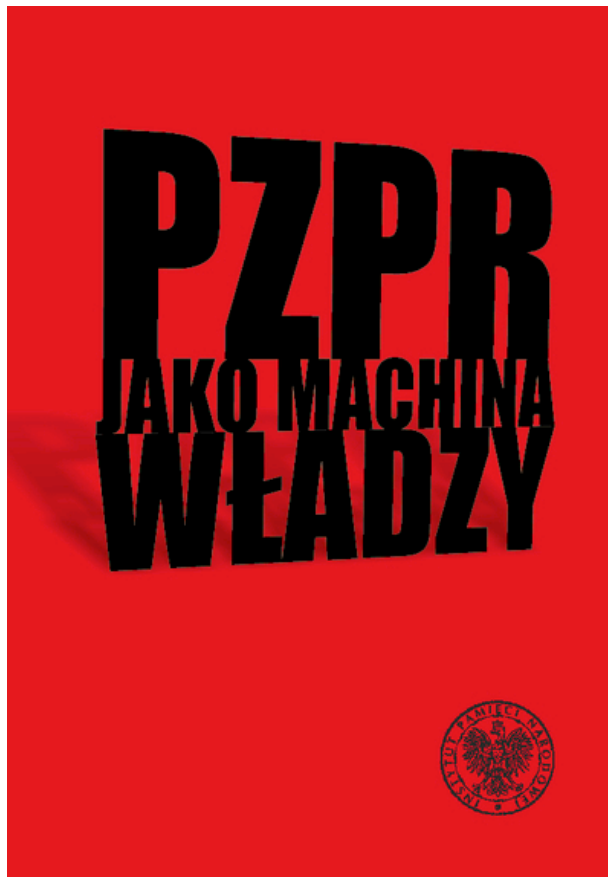
PZPR jako machina władzy

PZPR jako machina władzy, red. Dariusz Stola i Krzysztof Persak, Warszawa 2012, 342 s.

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza była najważniejszą organizacją Polski komunistycznej. Jej aparat stanowił rdzeń systemu politycznego, a jej najwyższe organy – rzeczywiste centrum władzy PRL. Kolektywnym dyktatorem Polski Ludowej było kierownictwo PZPR – nieliczne grono mężczyzn „z I sekretarzem KC PZPR na czele” (jak głosiła sakramentalna formuła). Bezpośrednio lub za pomocą podległego sobie aparatu Komitetu Centralnego partyjni przywódcy kształtowali i nadzorowali ciała prawodawcze, rząd i administrację państwową, sądy i prokuraturę, wojsko i służby policyjne oraz olbrzymią administrację gospodarczą. Podporządkowane im były również mass media oraz organizacje społeczne. PZPR była sama masową organizacją. W szczytowym momencie liczyła ponad 3 mln członków i kandydatów, czyli 12 proc. dorosłych Polaków. Ponadto była swoistym producentem ideologii wpajanej członkom partii i ogółowi podległej ludności.

Kluczowa rola PZPR w historii Polski drugiej połowy XX w. jest oczywista dla każdego, kto zajmuje się historią PRL lub choćby przez jakiś czas żył w tym państwie. A jednak stan badań nad partią pozostawia wiele do życzenia. Przez dwadzieścia lat od jej rozwiązania nie doczekała się naukowej monografii, a bibliografia poświęconych jej artykułów jest zaskakująco krótka.

Niniejszy tom zmniejsza tę dotkliwą lukę w wiedzy, przedstawiając PZPR jako władcę Polski Ludowej. Omawia mechanizmy działania partyjnej „machiny władzy” oraz sposoby, którymi

kierowała różnymi dziedzinami życia, organizacjami i instytucjami: od gospodarki narodowej, aparatu bezpieczeństwa i polityki zagranicznej po młodzież i kwestię żydowską.

Książka wydana wspólnie z Instytutem Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk

SPIS TREŚCI

Wstęp • Dariusz Stola

Jerzy Eisler • Pierwsi sekretarze KC PZPR jako kluczowe ogniwo władzy

Dariusz Stola • Partia i jej finanse

Andrzej Friszke • Próba portretu zbiorowego aparatu partyjnego

Piotr Osęka • Sumienie partii. Rola i znaczenie Centralnej Komisji Kontroli Partyjnej

Maciej Tymiński • Nomenklatura regionalna: działanie systemu na poziomie lokalnym (1950–1970)

Leszek Gilejko • Członkowie PZPR – próba typologii

Janusz Wrona • PZPR a partie satelickie

Andrzej Paczkowski • PZPR a aparat bezpieczeństwa. Zarys problemu

Janusz Kaliński • Zarządzanie gospodarką

Wanda Jarząbek • Partia a polityka zagraniczna PRL. Uwagi na temat powiązań między Wydziałem Zagranicznym KC PZPR, MSZ i innymi podmiotami

Joanna Wawrzyniak • Organizacje masowe narzędziem PZPR? Próba interpretacji na przykładzie ZBoWiD

Jędrzej Chumiński • PZPR a ruch zawodowy .246

Marek Wierzbicki • PZPR a środowisko młodzieżowe (1948–1990)

Patryk Pleskot, Tadeusz Paweł Rutkowski • Trudna sztuka kierowania nauką. Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR wobec Polskiej Akademii Nauk (1949–1989)

Bożena Szaynok • Problematyka żydowska w PPR i PZPR (1944–1989)

Wykaz skrótów

Indeks osób

Gdzie kupić publikacje: